

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA
z dnia 19 listopada 2009 r.

w przedmiocie projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zniesienia sądów grodzkich.

Krajowa Rada Sądownictwa negatywnie opiniuje projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zniesienia sądów grodzkich. Projekt przewiduje likwidację wydziałów grodzkich w sądach rejonowych o limicie etatów powyżej 21 sędziów, co w przeciwieństwie do wcześniejszych zmian obejmujących sądy o mniejszym limicie etatów musi budzić zastrzeżenia. Nie sposób określić racjonalnym znoszenie jednostek, które w sądach większych rozmiarów pozwalały na sprawne załatwienie znacznej części wpływu spraw. W szczególności w największych aglomeracjach celowym jest umożliwienie dalszego funkcjonowania sprawdzonych przez kilka lat swojego istnienia jednostek.

Projekt deklaruje przekształcenie „w szczególnie uzasadnionych przypadkach” (strona 9 uzasadnienia projektu) wydziałów grodzkich funkcjonujących w największych sądach rejonowych w wydziały karne i wydziały cywilne. Krajowa Rada Sądownictwa wyraża przekonanie, iż przesłankę tego typu decyzji muszą stanowić, nie tylko warunki lokalowe, ale także rozmiary wpływu spraw rozpoznawanych przez konkretne sądy grodzkie. Efektem przekształceń winno być powstanie wydziałów o podobnej do sądów grodzkich, ograniczonej właściwości.

Dla pełnego zaopiniowania przedstawionego projektu konieczne jest objęcie przedmiotem opinii także wskazanego w uzasadnieniu projektu nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów zamiejscowych w sądach rejonowych oraz zmiany rozporządzenia w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości i zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia niektórych wydziałów w sądach rejonowych oraz zmiany zarządzenia w sprawie utworzenia wydziałów w sądach rejonowych.

Krajowa Rada Sądownictwa w opinii z dnia 9 września 2009 roku (w przedmiocie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw) wprost wyraziła pogląd, że zasada znoszenia małych jednostek organizacyjnych i łączenia wydziałów orzeczniczych doprowadzi do chaosu, którego efektem będzie pogorszenie sprawności postępowania. Rozwiązania tego typu niekorzystnie wpłyną na funkcjonowanie sądów, powodując powstanie w dużych sądach ogromnych, trudnych do prowadzenia i nadzoru wydziałów, w których funkcjonalnie będą prowadzone sprawy z różnorodnych dziedzin prawa materialnego.

Dołączenie spraw, które leżą we właściwości likwidowanych wydziałów (sądów grodzkich) sprawi, iż ogólna wydajność sędziów orzekających spadnie, gdyż uniemożliwi to dobrą organizację pracy, a wręcz pozbawi możliwości kierowania wydziałem, rzeczywistej kontroli i właściwego sprawowania czynności nadzorczych. Twierdzenie zawarte w treści uzasadnienia projektu jakoby doświadczenie zawodowe sędziów wizytatorów było marnowane w toku kontroli wydziałów, w których rozpoznawane są sprawy o małym stopniu skomplikowania zdaje się zakładać zaniechanie kontroli w tej kategorii spraw. Podobnie niesłuszna wydaje się uwaga odnośnie do prowadzonych urzędzeń ewidencyjnych, których różnorodność wynika z zarządzenia Ministra Sprawiedliwości wydanego na podstawie art. 148 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Nie ulega wątpliwości, że coraz większa specjalizacja zmierza do podniesienia poziomu merytorycznego pracy sędziów, a łączenie wydziałów stanowi istotny krok wstecz. Mnogość procedur i przepisów prawa materialnego, które dodatkowo ulegają częstym zmianom może skutkować – w sytuacji łączenia wydziałów - pogorszeniem jakości orzecznictwa i wpłynąć na przedłużanie czasu rozpoznawania sprawy.

Sądy nie są przygotowane ze względów lokalowych do utworzenia tak dużych jednostek organizacyjnych, a reorganizacja pochłonie środki zdecydowanie przekraczające oszczędności związane ze zlikwidowaniem funkcji przewodniczących wydziałów grodzkich i kierowników sekretariatów. Skutków finansowych tych zmian nie przedstawiono w uzasadnieniu projektu.

Krajowa Rada Sądownictwa ponownie wyraża przekonanie, że każda decyzja wprowadzająca zmiany w strukturze sądów powszechnych powinna być poprzedzona wnikliwymi analizami statystycznymi i uwzględniać specyfikę czynności wykonywanych w ramach poszczególnych pionów orzeczniczych oraz kwestię związaną z dostępnością do sądów. Pozostawienie w gestii Ministra Sprawiedliwości uprawnienia do kształtowania

struktury organizacyjnej sądów należy ocenić krytycznie. Powstaje bowiem obawa arbitralnego działania Ministra, zwłaszcza że wizja poszczególnych osób piastujących to stanowisko co do kształtu, wielkości sądu i jego dostępności dla obywateli jest często odmienna.

Aktualnie realizowany plan likwidacji wydziałów grodzkich (powołanych do życia w 2001 roku) stanowi dobitny dowód na koniunkturalność zmian w ustroju sądów powszechnych. Permanentność reorganizacji dokonywanych przez władzę wykonawczą świadczy o pozorności i niecelowości podejmowanych działań.

W wypadku wydania opiniowanego rozporządzenia konieczne jest natychmiastowe przekształcenie wydziałów grodzkich funkcjonujących w największych sądach rejonowych w wydziały karne i cywilne o stosownie określonej właściwości. Jeśli takie przekształcenie nie nastąpi nie będzie możliwe utrzymanie obecnej sprawności w załatwianiu znacznej liczby spraw drobnych w sądach działających w największych aglomeracjach miejskich. Nieprzedstawienie Radzie pomimo zapowiedzi zawartej w uzasadnieniu, projektu zarządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia wydziałów o których wyżej mowa stwarza zagrożenie, że zostanie ono wydane i wejdzie w życie już po zniesieniu wydziałów grodzkich.